

Visitationstal i Alsen-Offerdals pastorat

19-24 april 2016

Kära församlingsbor i Alsen och Offerdals församlingar. Det har varit givande och roligt att få möta er under denna visitation! Stort tack till kyrkoherde Calle Wahlström och alla ideella, anställda och förtroendevalda som under dessa dagar visat ett gott värdskap.

I dag har jag med mig min adjunkt Mia Ödmark som skriver anteckningar från dagens stämma och tidigare under veckan har min sekreterare Britt-Inger Bengtsson varit med och fört anteckningar. Dessa anteckningar skall tillsammans med uppgifter om församlingens ekonomi och förvaltning och mitt visitationstal skickas till domkapitlet, stiftsstyrelsen och stiftskansliet för att sedan användas som underlag för deras tillsyns- och främjaransvar. Protokollet kommer också att skickas till kyrkorådet som underlag för de åtgärder som behöver göras inför framtiden.

I mitt tal vänder jag mig främst till er förtroendevalda eftersom ni har det övergripande styrelseansvaret för allt som sker i församlingen – men samtidigt angår det jag säger alla er som är döpta medlemmar i Svenska kyrkan. Enligt vår kyrkoordning delar alla döpta ansvaret för församlingens grundläggande uppgift. Innehållet i kyrkoordningen utgår självklart från vår kristna tro men också från lagen om Svenska kyrkan, en lag i vår svenska lagstiftning. Ni förtroendevalda har alltså att förhålla er till en lagtext som bland annat säger att ni tillsammans med kyrkans ämbete – biskop och prost på stiftsnivån – kyrkoherde på församlingsnivån – skall ta ansvar för att församlingen är och förblir ett evangeliskt lutherskt trossamfund. Detta ansvarsområde beskrivs främst i kyrkoordningen som församlingens grundläggande uppgift. En uppgift med de fyra aspekterna: gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Aspekter som skall finnas med i allt kyrkan är och gör. Förutom detta lagstadgade krav har ni också ett juridiskt och ekonomiskt ansvar för er organisation och ett arbetsgivaransvar.

Men observera att trots att ni som pastorat är en självständig juridisk enhet med eget arbetsgivar- och förvaltaransvar så står ni ändå under stiftets tillsyn. Det är bland annat därför som jag är här och visiterar er. Kyrkoordningen säger: *Församlingarnas självstyre utövas inom ramen för kyrkans gemensamma bekännelse och ordningar. Därför är de underkastade tillsyn från biskop och domkapitel.* (ur inledningen till 57 kap)

Biskopens och domkapitlets tillsynsansvar påverkar i sin tur innehållet i den församlingsinstruktion som skall finnas i varje pastorat. Eftersom hela Svenska kyrkan gick in i en ny organisation 2014 då bland annat de kyrkliga samfälligheterna försvann och era direktvalda kyrkoråd ersattes av församlingsråd, så måste varje pastorat skriva en ny instruktion som stämmer med denna nya organisation. Det är tyvärr något som ni inte hunnit med men eftersom ni inom några år, med all sannolikhet, kommer att ingå i ett större pastorat, tycker jag att det arbetet med undantag av några smärre justeringar får vänta till dess.

Däremot skall ni fortsätta att följa de skrivningar ni har i er nuvarande församlingsinstruktion och ständigt hålla levande den vision som ni där har formulerat. Den lyder: *Vi ser, vi syns, vi tror.* Visionen förklaras utifrån hur ordet *Vi* påminner om att kyrkan består av alla som är medlemmar i församlingarna, hur ordet *Ser* påminner om kyrkans diakonala uppdrag, att ordet *Syns* påmin-

ner om vikten av att synas i bygderna på ett positivt sätt och hur ordet *Tro* påminner om kyrkans kallelse och värdegrund.

Fortsätt frimodigt att följa den visionen på det utmärkta sätt som ni under dessa dagar visat att ni gör. För här har jag mötts av ett varmt och välkomnande *Vi* som rymmer alla som vistas i era församlingar, ett *Vi* som inte bara välkomnar utan också erbjuder ideellt ansvar och uppdrag till alla som vill vara med och bidra. Ni försöker verkligen *Se* alla med den diakonala blicken och omsorgen som är en så viktig del i kyrkans uppdrag. Ni arbetar också aktivt på att synas genom hemsida, affischering, församlingsblad och inte minst genom ett gott bemötande mot och intresse för alla människor ni möter. Detta är något jag sett både hos anställda, förtroendevalda och ideella. Jag ser också hur vår kristna tro på ett självklart och för alla tydligt sätt står i centrum för allt detta som ni är och gör, vilket gläder mig mycket.

Jag kan lätt förstå att det kan vara problematiskt och ibland nedslående att leva och verka som kyrka i en bygd med inlandets avfolknings- och glesbygdsproblematik. Men hos er ser jag ändå, trots allt som skulle kunna få er att tappa gnistan, en positiv glöd och tro på att det är fullt möjligt att vara kyrka på ett gott och aktivt sätt utifrån de förutsättningar som finns i era församlingar. Istället för att bara snegla på hur andra med bättre förutsättningar bedriver sin församlingsverksamhet så verkar ni vara experter på att finna lösningar som passar de utmaningar som just ni står inför. Uttrycket ”Det ordnar sig” som jag förstått är speciellt typiskt för en del av era bygder, verkar vara en devis som ni lever efter. Det är verkligen ett kristet sätt att ta emot livet med alla dess utmaningar. Vår tro uppmanar oss att överlämna våra bekymmer till Gud och att lita på att genom honom kommer allt att samverka till det bästa.

Jag är mycket imponerad av all den verksamhet som ni anställda med hjälp av hängivna ideella och kloka förtroendevalda bedriver. Ni finns verkligen till som kyrka i en nära och levande relation till bygdens liv och förutsättningar. Ni känner befolkningen, möter människor där de är och verkar i gott samarbete med föreningslivet och andra samfund. Jag är särskilt glad över att se hur de två samebyar som ni har inom ert område självklart ingår i detta kontaktnät

Ert barn- och ungdomsarbete med barn- och föräldragrupper, konfirmander, unga ledare och väl genomtänkta och genomförda program för skolorna och era entusiastiska barn- och ungdomsledare är något jag särskilt vill lyfta fram. Jag är så tacksam för att ni vågar och vill satsa extra resurser på detta både med personal och ekonomi. Jag hoppas att ni förstår att kostnaden för taxi till barnen som ur ett strikt redovisningsperspektiv kan upplevas som icke försvarbart är en investering av ett värde som är långt högre än kronor och ören. Tack vare kostnaden för taxiresor och för den arbetstid som läggs på barn, unga och skolkontakter så ger ni era barn och ungdomar en kontakt med kyrkan som de kommer att bära med sig under resten av livet. Det är en insats som inte går att värdera i pengar men som verkligen uppfyller det som är kyrkans uppdrag. Ett orosmoment i barnverksamheten är dock de vikande dopsiffrorna. Det här är en trend i hela stiftet, ja i hela landet, och det är ett stort bekymmer för framtiden. Jag vet att ni är väl medvetna om detta och att ni söker vägar att få detta att vända.

Ni har inte ekonomi för att anställa en diakon men det innebär inte att ni inte arbetar diakonalt. Nej, tvärtom är ni väldigt tydliga, både i er församlingsinstruktion och i ert praktiska arbete att allt församlingen gör skall vara diakonalt. Detta diakonala förhållningssätt har jag mött både i dagträffsverksamheten och i medarbetarnas förhållningssätt till alla människor de möter, inte minst i det arbete ni utför för flyktingarna och de asylsökande.

Här kan jag också ana att er kyrkoherde Calle på ett gott och föredömligt sätt är med och präglar den diakonala andan bland alla er anställda, förtroendevalda och ideella. Jag upplever att Calle är på rätt plats som präst och kyrkoherde och jag hoppas att ni alla är rädda om honom. Kyrkoherde- och arbetsledningsuppdraget är ett mångfacetterat och svårt uppdrag som kräver sin man men som också förutsätter ett gott stöd och ett gott samarbetsklimat mellan både förtroendevalda, anställda och ideella. Och detta är verkligen något som ni också tydligt visat mig finns hos er, var

tacksamma och stolta över det – för detta är ingen självskriven verklighet bara för att man jobbar i kyrkan.

Jag vill också lyfta fram er goda fastighetshushållning. Med klok planering och framförhållning har ni visat att ni har förstått att en god ekonomi innebär ständigt underhåll och god framförhållning i underhållsplanerna för fastigheter och kyrkogårdar. Jag har rest runt och sett era välskötta kyrkor, församlingshem och kyrkogårdar. Både som husägare och utifrån min tidigare kyrkoherdeerfarenhet vet jag att detta är ett ständigt pågående arbete som aldrig blir färdigt. Alltid är det något nytt som skall lagas, renoveras, förbättras, byggas om eller nyanläggas. Därför måste man ha stor respekt för vikten av goda rutiner och dagligt, månatligt och årligt underhållsarbete. Jag är också imponerad av hur långt ni kommit i energi- och miljöhänsyn i arbetet med era fastigheter. Jag vet också att inget av detta skulle ha kommit till stånd och fortsatt fungera utan en kunnig och engagerad vaktmästarstab.

Ni har också kunnig och engagerad administrationspersonal som med stort ansvar för helheten är nyckelpersoner för hela er verksamhet. Här finns navet och de som håller reda på allt och alla, precis som det skall vara på en god arbetsplats. Se bara till att deras ansvarskännande samarbetsvilja inte blir en självklarhet som bara tas för given.

Så vill jag också nämna några ord om musiken. Genom Guds försorg har ni begåvats med tillgång till goda musiker. Ni får möjlighet till konserter, kör- och gudstjänstmusik av hög kvalitet och det är bara att gratulera er till detta. Musiken är så viktig i vår kyrka för den talar till oss bortom våra ords begränsningar med ett språk som når direkt in till våra själar.

Jag vill också tacka församlingens präster för det hängivna arbetet ni gör som representanter för vigningstjänsten i vår kyrka. Ni har, tillsammans med de förtroendevalda, ett särskilt ansvar för att församlingens grundläggande uppgift blir utförd i era församlingar. Här vill jag stryka under det jag tidigare i olika sammanhang sagt under veckan: Söndagens gudstjänst, som jag också ser att ni lägger ner ett stort och engagerat arbete på, är ett nav i församlingens liv. Men söndagens gudstjänst får aldrig bli det mått som ni mäter er duglighet med. Nej ni skall tvärtom sträcka på er och ständigt se allt gott som ni gör veckans alla dagar av gudstjänst såväl som undervisning, diakoni och mission. Söndagens gudstjänst får inte bli en måttstock på er duglighet. Den skall vara en energikälla och ett bönerum för allt som ständigt sker i församlingen under veckans alla dagar, i sorg och glädje, i helg och vardag, i det andliga och i det världsliga som ju sitter tätt hopflätade i våra liv. Den energikällan och det bönerummet fungerar alltid oavsett hur många eller hur få som kommer. Våga se hur, och vila i att, Guds nåd, kraft och kärlek liksom koncentrerat möter er i söndagens gudstjänst för att sedan flöda ut i församlingens liv och verklighet. Se att detta beror på Gud och inte på er. Ta emot detta som en välsignelse och gåva och inte som en börda vars värde endast mäts i besöksstatistiken.

En biskopsvisitation har flera syften: Det första är att påminna om det jag nämnde inledningsvis i mitt tal, att en församling ingår i ett stift och i en kyrka som har en gemensam bekännelse och ordning. Därför är det också ett av visitationens mål att jag som biskop skall lära känna stiftets församlingar, deras egenarter, kulturer, behov och medarbetare. Visitationen handlar också om att jag skall utöva biskopens tillsynsansvar, det vill säga tillse att församlingarna håller sig till kyrkans ordning och verkligen utför den grundläggande uppgiften samt har resurser till detta uppdrag.

Utifrån mitt tillsynsansvar har jag nu några uppmaningar att ge er:

1. Ni bör arbeta fram en policy för ert ideella arbete. Hjälp till detta policyarbete kan ni finna hos församlingar i stiftet som arbetat med detta i flera år samt genom stiftets stöd till utbildning av ledare för ideell verksamhet.

2. Kyrkoordningen kräver att kyrkorådet skall ha en arbetsordning. Detta måste ni se över. Hjälp till detta kan ni få i de mallar som Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation har på sin hemsida.

3. Ni behöver lära er mer om de skilda ansvarsområden och uppdrag som församlingsråden och kyrkorådet har. Ett enkelt sätt att lära sig detta är att kyrkorådet arbetar med en arbetsordning som även innefattar församlingsrådets uppdrag i relation till kyrkorådet. Det är extra angeläget för er del att ni så snart som möjligt tar i tu med detta så att ni skall vara väl rustade inför kommande indelningsförändringar. Om ni är pålästa på vad som är församlingsrådets obligatoriska uppgifter och hur man på bästa sätt delegerar uppdrag från kyrkorådet till församlingsråden så har ni en stor möjlighet att få en god fördel i kommande pastoratsreglering.

4. Av samma anledning bör ni också samtala mer konkret om skillnaden mellan kyrkorådets – och till viss del församlingsrådets styrelseansvar och kyrkoherdens ledningsansvar i relation till personal och ideella. Enligt arbetsmiljölagen krävs det att organisationen för arbetsledning är tydlig på varje arbetsplats. Det innebär bland annat att förtroendevald inte får arbetsleda och ge personal arbetsuppgifter, det är kyrkoherdens uppdrag. Jag upplever inte att detta är något bekymmer hos er, men det kan bli det om man inte har god kunskap om vad som gäller för en arbetsgivare i relation till chefens ledningsansvar.

5. Ni behöver också se igenom er policy för etik och säkerhet på kyrkogården samt fundera på hur ni vill formulera en begravningspolicy.

6. I visitationen ingår även kontroll av er kyrkobokföring. Där skriver kyrkobokföringsinspektören att allt sker enligt gällande bestämmelser och sköts på rätt sätt av kunnig personal. Här vill jag som sjätte uppdrag stryka under kyrkobokföringsinspektörens uppmaning att ni både utblidar er i och använder kyrkobokföringens verktyg *Kyrksam* som bland annat underlättar administrationen kring deltagarlistor och utskick.

Stiftet har genom Jamtli inventerat föremålen i era kyrkor. Jag har inte sett det protokollet men har förstått att inget finns att anmärka på samt att de åtgärder som krävdes av er vid förra visitationen är åtgärdade.

Jag har studerat er församlingsinstruktion, era dop- och konfirmandpastorater, er plan för verksamhetsplanering, er verksamhetsberättelse och också sett att ni har förvaltningsplaner för era fastigheter. Jag hoppas att innehållet i att dessa dokument görs verkliga genom att de hålls levande bland er förtroendevalda och anställda i er planering och verksamhet. Här är det ju numera extra viktigt att ni även kommer ihåg barnkonsekvensanalysen och ert förhållningssätt i verksamhet och beslut i relation till barn och ungdomar.

Jag vill också kort kommentera er ekonomi. När man läser er årsredovisning så ser det – utifrån ert lilla sammanhang – kortsiktigt tryggt ut. Ni har ett eget kapital som överstiger ert målkapital – och ni har också en god soliditet. Men som ni själva vet utifrån er flerårsbudget så minskar intäkterna stadigt, och det problemet delar ni med i stort sett alla församlingar i stiftet. Det är också en av orsakerna till att stiftsstyrelsen, som ju bär ansvaret för att stiftet är indelat i bärkraftiga enheter, beslutat att samtliga pastorat och församlingar skall ses över.

Vi vet nu att Svenska kyrkans ekonomi aldrig kommer att bli bättre än den är nu. Beräkningar visar att medlemstalet om 10-15 år har halverats, främst på grund av att gamla medlemmar dör samtidigt som det inte döps in – eller flyttar in nya medlemmar i samma utsträckning. Vi vet nu att även om befolkningen i framtiden inte skulle minska så kommer antalet tillhöriga att minska ändå. Svenska kyrkan möter nu i hela landet en negativ generationsväxling och det går mycket fortare än vi tidigare beräknat. Flera förändringar i folkbokföringen, en möjlig förändring i framtiden i vår relation till begravningsverksamheten och skatteverkets service med att ta in medlemsavgifter samt förändringar i nationell nivåns bidrag till stift och församlingar är också osäkra och ur ett ekonomiskt perspektiv negativa faktorer som vi inte kan påverka utan måste finna kloka sätt

att förhålla oss till. Därför måste vi nu börja rusta för att klara av en betydligt mindre ekonomisk grund än dagens.

Som kyrka har vi ett krävande arbetsgivaransvar, vi har fastigheter att förvalta, vi skall vara kompetenta begravningshuvudmän och vi skall genomföra en verksamhet där den grundläggande uppgiftens alla fyra aspekter genomsyrar allt vi gör i varje församling. Även om Alsen-Offerdal skulle klarar sig gott flera år till så finns det andra enheter i närheten som inte gör det. Här förväntas vi i kyrkan vara solidariska och hjälpa varandra. Kyrkan är aldrig en enskild sockens angelägenhet. Genom att flera församlingar samverkar i pastorat kan vi rusta för en framtid som kommer att tvinga oss att vara fler som bär kostnaderna för den kompetens som krävs av oss. Man blir starkare när man gör något tillsammans och man blir mer kompetent när man är flera som bidrar med sitt kunnande. För det är ju just detta att vara tillsammans som är den egentliga betydelsen av ordet *kyrka*. Att vara kyrka är att vara Guds familj. Att vara kyrka är att vara tillsammans, att vara en gemenskap, inte enbart för sitt eget eller för den egna bygdens bästa utan för uppdragets skull, för evangeliets skull, för Kristi skull.

Jag vill avsluta mitt tal med den fjärde versen ur Psaltarens 31:a psalm som jag också hälsade er med i kungörelsen för denna visitation: *Herre, du är min klippa och min borg. Du skall leda och styra mig, ditt namn till ära.*

Vi må tala hur mycket som helst om våra kyrkobyggnader, våra borgar, om styrning och ledning i församlingen, om vad vi bör och skall göra enligt kyrkoordningen och om biskopens tillsynsansvar – inget av detta är värt någonting om vi inte ser vem som är kyrkans Herre och förstår var kraften till att vara kyrka – vara Guds familj – i våra sammanhang kommer ifrån. Låt oss aldrig glömma att det är Gud som kallar, bär och utrustar oss, Hans är äran!

Gud välsigne Alsens och Offerdals församlingar
Gud välsigne er alla
Amen.

Eva Nordung Byström
biskop i Härnösands stift